

KOVÁCS ÉVA MÁRIA

Anglicizmusok a német nyelvben

1. Bevezetés

A nyelvek életében természetes jelenség egy szó átkerülése az egyik nyelvből a másikba. Napjainkban szinte minden nyelvben, így a németben is az anglicizmusok nagy számban való elterjedésének lehetünk tanúi. Mi is az *anglicizmus*? A *Longman Dictionary of Contemporary English* (Summers 2001: 43) című szótár a következőképpen definiálja:

„Anglicism is an English word or expression that is used in another language.” [„Az anglicizmus egy olyan angol szó vagy kifejezés, amelyet egy másik nyelvben használnak.”]

Mindazonáltal fontos megjegyezni, hogy maga a terminus gyűjtőfogalomként értendő, amely ugyanúgy magában foglalja a brit angolból kölcsönzött szavakat és kifejezéseket, mint az amerikai angolból átvetteket, mivel eredetüket sok esetben nem lehet egyértelműen meghatározni.

Köztudott tény, hogy az angol nyelv manapság elsősorban a globalizációnak köszönhetően egyre nagyobb mértékben terjed az egész világon. Az élet minden területén szembesülünk ezzel a jelenséggel a számítástechnikától az orvostudományon, az üzleti életen, a reklámparcon, tudományos kutatáson át a divatig, a sportig és a szórakozásig.

Azt, hogy az anglicizmusok terjedése egyáltalán nem elhanyagolható tendencia a mai német nyelvben, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy nemcsak például a német nyelvű magazinok és újságok bővelkednek bennük, hanem még a kezdőknek szánt német nyelvű tankönyvekben is nagy számban megtalálhatók. Gondoljunk csak az olyan angolból kölcsönzött szavakra, mint a *der Job*, -s; *das Handy*, -s; *die E-Mail*, -s; *der Fan*, -s; *das Steak*, -s; *das Snowboard*, -s; *die SMS*; *die Web-Seite*, -n; *der Business-Sprachkurs*, -e; *die Online Redaktion*, -en; *der Joggingsschuh*, -e; *das Picknickwetter* vagy *joggen*, *chatten* stb. Ezeket a példákat az elmúlt években kiadott *Schritte 1 international* című tankönyvben (Niebisch és társai 2006) találtam.

Ha közelebbről megvizsgáljuk ezt a néhány példát, láthatjuk, hogy az anglicizmusoknak különböző típusai vannak. Néha az anglicizmus közvetlenül kerül át a németbe, mint például *Job*, *Fan*; néha képzőkkel jönnek létre új szavak az eredeti angol szó alapján, mint például *joggen*, *chatten*. Néhány esetben a folyamat során végbemenő változások úgynevezett ánglicizmusokat eredményeznek. Ez azt jelenti, hogy olyan új szó jelenik meg a németben, amelynek az alakját és funkcióját illetően nincs köz-

vetlen angol megfelelője, mint például a *Handy* 'mobile phone'. Ez a szó az angolban melléknév, és egyik jelentése 'kéznél lévő, könnyen elérhető'. Számos esetben nyilvánvaló lexikai kreativitás eredményeképpen hibrid összetételek jönnek létre, mint például *Web-Seite*, *Business-Sprachkurs*, *Joggingsschuh* és *Picknickwetter*.

Felismerve ennek a mai és egészen természetes jelenségnek a fontosságát a német nyelvben Carstensen és társai szerkesztésében 1993, 1994 és 1996-ban megjelent egy három kötetes anglicizmus-szótár *Anglizismen-Wörterbuch* címmel, amely több mint 3500 olyan angol kölcsönszót tartalmaz, amelyet a II. világháború végétől a 90-es évek elejéig dokumentáltak. Ez a szám a szótár megjelenése óta eltelt tíz év alatt feltehetően jelentősen nőtt.

Felmerülhet a kérdés, hogy vajon ebből a viszonylag nagy halmazból melyek a legáltalánosabban használatosak a mai német nyelvben. Ennek kiderítésére Erkenbrecher (2006: 19) felmérést végzett, melynek során egyetemi hallgatókat kért arra, hogy nevezzék meg a 10 leggyakrabban használt anglicizmust. A listát a következő szavak vezetik:

1.	(23)	cool
2.	(20)	Handy
3.	(18)	E-mail
4.	(14)	Party, Laptop
5.	(13)	Internet
6.	(12)	Jeans
7.	(11)	Okay, Beamer
8.	(10)	shoppen, Fuck, Computer, CD
9.	(9)	T-Shirt, Show, Manager
10.	(8)	Trend, Star, Live, Link, Fastfood, dissen, Band

Még ez a néhány szó is világosan mutatja, hogy az anglicizmusok sajátos módon épülnek be a mai német nyelvbe. E dolgozat alapvető célja annak feltárása, milyen hatással van az angol a mai német nyelvre. Először röviden áttekintem az angol jövevényszavak történeti fejlődését és feltárom a jelenség okait. Másodsor az anglicizmusok nyelvi funkcióit, valamint használati területeit veszem szemügyre. Továbbá azt vizsgálom, hogyan integrálódnak ezek az idegen eredetű szavak a német nyelv rendszerébe, különös tekintettel helyesírási, fonológiai, morfológiai és szemantikai sajátosságaikra. Végül kitérek arra is, hogyan viszonyulnak a német emberek az anglicizmusok egyre nagyobb számban való terjedéséhez.

2. Történeti áttekintés és az átvétel okai

A nyelvi szókölcsonzés egyik legfőbb okának a nyelvi érintkezés tekinthető, melynek során az egyik nyelvben használt szót elkezdik használni a másik nyelvben. Crystal (2003: 102) a következő módon definiálja a nyelvi érintkezést:

„A szociolingvisztikában a kifejezés olyan állapotra utal, amelyben a nyelvek között földrajzi és társadalmi közelség és ezáltal kölcsönhatás áll fenn. Az érintkezés eredménye nyelvileg is megmutatkozik a jövevényszavak számbeli gyarapodásában, hangtani és grammatikai változásaiban, a két nyelv keveredésében és a kétnyelvűség általános növekedésében.”

Az angol és a német nyelv közötti szókölcsönzés történetének vizsgálata során Viereck (1986: 107–109) kimutatja, hogy a középkorban szinte alig volt angol eredetű szó a német nyelvben. Az a néhány, amely előfordult, főleg a kereszténységgel és a vallással (például az ófelnémet *gotspell* az angolszász *gōdspell*-ből származik), valamint a hajózással és kereskedelemmel volt kapcsolatos (*Boot – boat*). A XVII. századtól kezdődően nőtt az érdeklődés az angol iránt, de sok jövevényszó politikai kifejezésekre korlátozódott (*Unterhaus 'House of Commons, Lower House', Oberhaus 'House of Lords, Upper House'*).

A XVIII. század hozta az angol kölcsönszavak első nagymértékű beáramlását a német nyelvbe, elsősorban a filozófia (*Freidenker 'free thinker'*), a politika (*Koalition, Opposition*) és a kereskedelem (*Import, exportieren, Banknote*) területén.

A XIX. században Angliában lezajlott ipari forradalom is új kifejezések megjelenését eredményezte a németben, ilyenek a *Dampschiff, Lokomotive* stb. A XIX. század a divattal és a sporttal kapcsolatos szavak beáramlásának az időszaka is volt, például *Sport, Tennis, Fußball (football), Pullover* és *Sweater*.

Mint Hilgendorf (1996) utal rá, a II. világháborúig a brit angol volt az átvételek alapvető forrása. Ezután az Egyesült Államok szuperhatalomként való megjelenése az amerikai angol egyidejű fontosságának növekedéséhez vezetett. Különösen a II. világháború után figyelhetjük meg az anglicizmusok nagy számú elterjedését a németben, és ezek többsége inkább az amerikai, mint a brit angoltól származik. A kettő között azonban nem könnyű különbséget tenni, hiszen ma ezek a szavak mindkét nyelvben használatosak, például *Star, Party, Quiz, Jazz, Beat, Hit, Song, Jeans, Makeup, Job, Trend, Manager, Boss* és *Interview* stb.

Az elmúlt időszakban különösen a XX. század utóbbi évtizedeiben zajló különböző események hozták kapcsolatba az angol és német nyelvet. Ezek között az Egyesült Államok politikai, ipari, technikai, katonai és tudományos fölénye, az amerikai kultúra és életmód terjedése, az Európai Unió létrejötte, az angol nyelvű filmek, TV-csatornák és újságok hozzáférhetősége, valamint a technikai fejlődés, mint például a számítógép és az internet feltalálása szerepel. Manapság a számítógépet az élet minden területén használjuk különféle célokra. A világháló, az internet, az e-mailezés a nyelvek, így a német és az angol közötti érintkezés növekedését eredményezi. Az angol nemcsak hogy a nemzetközi kommunikáció nyelve, hanem szinte az egész világon az iskolákban tanított idegen nyelvek között is a legdominánsabb.

3. Az anglicizmusok nyelvi funkciói és használati területei

Számos nyelvész végzett kutatást a mai németben használt angol eredetű szavak és kifejezések nyelvi funkcióinak és használati területeinek feltárására (Galinsky 1967, Yang 1990, Corr 2003, Hilgendorf 2007). Galinsky (1967) és Yang (1990) az anglicizmusok következő nyelvi funkcióira utal:

1. az amerikai/angol környezet és légkör visszaadása (olyan helyekre, idiómákra történő utalás, amelyeknek nincs német megfelelője, vagy nem elegendő az autentikus amerikai/angol környezet visszaadására, például *Greenwich Village, First Lady, High-school, PhD, Campus, College, New wave*);
2. a pontosság, specifikusság (a *der Job* a németben 'átmeneti vagy mellékkereseti lehetőség', a *der Killer* a németben 'bérgyilkosra' utal, és így az angolban való tágabb jelentéssel szemben ezeknek specifikus jelentéstartalma van);

3. szándékos álcázás, eufémia (*Bordell* ~ *Appartmenthaus*, *Eros-Center*, *Prostituierte* ~ *Hostess*, *Drogenabhängiger* ~ *Fixer*);
4. rövidség (az egy vagy két szótagos angol szavak használata a több szótagos és összetett német szavak helyett a nyelvi ökonómiára törekvés eredménye (*Boom* ~ *Wirtschaftsaufschwung*, *Budget* ~ *Haushaltsplan*, *Campus* ~ *Universitätsgebäude*);
5. szemléletesség, gyakran metaforák által (*brainwashing* ~ *Gehirnwäsche*, *summit conference* ~ *Gipfelkonferenz*);
6. tréfáság, játékoság;
7. a kifejezés variálhatósága az ismétlés elkerülésére (*Hallo* ~ *Hi*, *Baby* ~ *Säugling*, *Fan* ~ *Anhänger*, *Boß* ~ *Chef*, *Team* ~ *Mannschaft*, *Ticket* ~ *Fahrschein*, bár ezek esetében sokszor lehet eltérés a konnotációjukban).

A fent említett szerzők általában az anglicizmusok következő használati területeit említik (a példák a *Duden Deutsches Universalwörterbuch* szótárból (Kunkel-Razum és társai 2007) származnak):

politika és közélet: *Politprominenz*, *Splittergruppe*, *Hardliner*, *Image*, *Comeback*, *Revival*, *Trend*;

üzlet és kereskedelem: *Boom*, *Clearing*, *Designer*, *Leasing*, *Marketing*, *Safe*, *Trust*, *E-Commerce*, *E-Mail*, *E-Banking*, *Joint Venture*, *Budget*, *Shareholder*, *outsourcen*, *Cateringfirma*, *Onlineshopping*, *Cash*, *Crash*, *Deal*, *Know-how*;

technika és tudomány: *Computer*, *Laser*, *Mikroprozessor*, *Test*, *Hacker*, *Software*, *Recycling*, *Overheadprojektor*, *Flipchart*, *Keyboard*;

szórakozás és szabadidő: *Bar*, *Comics*, *Festival*, *Gag*, *Happening*, *Party*, *Quiz*, *Show*, *Western*, *Bestseller*, *Nonstop-Kino*, *Nightclub*, *Breakdance*, *Big Brother*, *Pub*;

divat és öltözködés: *Deodorant*, *Jumper*, *Look*, *Lotion*, *Make-up*, *Nylon*, *Pullover*, *Slip*, *Spray*, *Tweed*, *Bluejeans*, *Piercing*, *Outdoorbekleidung*, *T-Shirt*, *Shorts*;

étel és ital: *Chips*, *Longdrink*, *Shortdrink*, *Cocktail*, *Grapefruit*, *mixen*, *Brunch*, *Sherry*, *Toast*, *Curry*, *Coke*, *Gin Tonic*, *Snack*, *Hot Dog*, *Popcorn*, *Shake*, *Junkfood*, *Cheeseburger* stb.;

sport: *Aerobics*, *Baseball*, *Bodybuilding*, *Bowling*, *Bungy-jumping*, *Coach*, *Curling*, *Fitness Foul*, *Fan*, *Game*, *Jetboat*, *jetten*, *joggen*, *kicken*, *Rafting*, *Safety-car*, *Skateboard*, *Snowboard*, *Squash*, *Surfing*, *Team*, *Trainer* stb.

Mint Hilgendorf (2007: 136) utal rá, a politikusok gyakran használnak anglicizmusokat homályosan meghatározott jelentésmezők miatt. Amikor a *Korruption* kifejezést először kezdték használni, sokkal kevésbé negatív konnotációval bírt, mint német *Bestechung* megfelelője. Míg a politikusok azért használják az angolt, hogy ne egyértelmű, hanem nehezen megfogható legyen mondanivalójuk, az ellenkezője igaz azokra, akik a jogi területeken dolgoznak. Az olyan kifejezések, mint *Leasing*, *Outsourcing* a pontosság, precízesség pragmatikai céljait szolgálják.

Corr (2003) azt állapítja meg, hogy a szaknyelv és a szakterminológia az a terület, ahol a legtöbb szóátvétel történik. A műszaki nyelv különösen bővelkedik az anglicizmusokban, mint például a technológia, gépészet, elektronika, fizika, kémia, biológia, orvostudomány és számítástechnika. Vegyük szemügyre a számítástechnika területéről vett következő példákat: 1. idegen szavak: *E-Mail*, *Homepage*, *Internet*, *Notebook*,

Laptop, Scanner, Software; 2. tükörfordítások: *Brenner (burner), Mausclick (mouse click), Passwort (password), Webseite (website), Dateiname (file name)* és 3. jelentéskölcsönzések: *Benutzer (user), Drucker (printer), Rechner (computer), Speicher (memory), scannen (to scan)* stb. (Corr 2003: 118–126).

A tudomány és kutatás területén az angol a domináns nyelv. Egyre több tudományos cikk angol nyelven jelenik meg, a kiadók is átálltak az angolra, és különösen a természettudományok, mint például a matematika területén a tudományos folyóiratokban megjelenő tanulmányok angol nyelven íródnak (Hilgendorf 2007: 138).

Hilgendorf (2007: 141) arra az általánosnak mondható jelenségre is utal, hogy a német tudósok tudományos szakmai körökben, valamint a német cégek külföldi leányvállalatainál dolgozó német alkalmazottak külföldi társaikkal angolul beszélnek még akkor is, ha beszélgetőtársuk tud németül. Ezt valószínűleg egyrészt presztízből teszik, másrészt az általuk használt angol szakterminusok lehetnek az okai, és talán az, hogy ha egyik fél sem az anyanyelvén, hanem angolul beszél, akkor rövidebben, egyértelműbben fogalmaznak, és ezáltal elkerülhetők a félreértések, amelyeknek egy munkakapcsolatban súlyos következményeik lehetnek.

Német nyelvű magazinokat lapozgatva nem kerülheti el a figyelmünket az a tény, hogy milyen gyakoriak az anglicizmusok a reklámokban, hirdetésekben. A reklámok célja az olvasó figyelmének felkeltése a reklámozott termékek iránt. Az anglicizmusokkal rövidegük és tömörségük miatt ez könnyen elérhető. Ennek alátámasztására szolgáljanak a következő reklámok, amelyek a közkedvelt német *Focus* magazinban (2006/23., 34., 36. szám, 2007/22. szám) jelentek meg:

You & Us

Wir arbeiten an genau zwei Orten.

Überall und direkt an Ihrer Seite.

Weil Finanzlösungen keine Grenzen kennen, haben wir weltweit *Investment-Analysten* vor Ort. In den Bereichen *Wealth Management, Asset Management* und *Investment Banking* sind Spezialisten rund um den Globus für Sie tätig. So kann Ihr UBS Berater auf ein Netzwerk von *Ressourcen* zurückgreifen und Ihnen die optimale Lösung zur Verfügung stellen.

Top im Job

mit *Pocket Business*

Pocket Business bietet Kompaktwissen für Ihren Berufserfolg

So einfach ist Bahn fahren. *Online* buchen. Ganz entspannt reisen.

Einfach *Ticket* unter www.bahn.de buchen und ausdrucken.

Das *Business* ist hart. Unsere *Tests* sind härter.

TECRA A8. Beste Qualität für Ihren harten Arbeitstag. Dieses professionelle *Notebook* mit verbesserter *Hardware* bietet beispiellose Zuverlässigkeit und Produktivität.

Mint fent említettem, az idegen szavaknak sokszor nagyobb a presztízse, mint az anyanyelv szavainak. A fiatalok, különösen a tinédzserek „menőbbnek”, divatosabb-

nak tartják az anglicizmusok nagy számban való használatát. A popzenét gyakran a fiatalokkal azonosítjuk, és a legnépszerűbb és legsikeresebb zeneszámok, amelyeket hallgatnak, szintén angol nyelven íródtak. Így nem meglepő, hogy az angol szerepe a popzene területén és a fiatalok nyelvezetében különösen szembetűnő (*Rockmusik, CD, Rap, Techno, Song, Hardrock, Heavy Metal, Hip-Hop, Discjockey*).

A fiatal generáció az, amely az angolul beszélő országokból kiinduló különböző örületek hatásaira is fogékonyabb. Úgy tűnik, hogy a zene mellett a sportnak van igazán jelentős befolyása rájuk. Vegyünk szemügyre néhány sporttal kapcsolatos anglicizmust: *Aerobics, Bodybuilding, Bowling, Bungy-jumping, Coach, Curling Fan, Fitness, Foul, Game, Jetboat, jetten, joggen, kicken, Rafting, Safety-car, Skateboard, Snowboard, Squash, Trainer* stb.

Összességében elmondhatjuk, hogy az anglicizmusok az élet minden területén előfordulnak, az üzleti élettől a sportig és zenéig. Ez abból adódik, hogy angol a fő nyelve az üzleti világnak, csakúgy mint a reptéri légi irányításnak, a különböző tudományágaknak, a diplomáciának és a popzenének is. Mint a fenti elemzésből kiténik, számos oka van a szóátvételnek, így például a technikai fejlődés, az új gondolkodásmód, új irányzatok és néha presztizskérdés is az anglicizmusok használata. A következőkben vizsgáljuk meg, hogyan osztályozhatjuk az anglicizmusokat, és hogyan épülnek be a mai német nyelv rendszerébe, különös tekintettel helyesírási, fonológiai, morfológiai és szemantikai sajátosságaikra.

4. Az anglicizmusok osztályozhatósága és a mai német nyelv rendszerébe való integrálódása

A nyelvészek (például Yang 1990, Carstensen 1993, Corr 2003, Onysko 2007) különböző módon osztályozzák a németben előforduló anglicizmusokat. Yang (1990: 11) különbséget tesz az idegen szavak és a kölcsönszavak között, rámutatva, hogyan különböznek egymástól a német nyelvbe való integrálódásuk tekintetében. Az idegen szavak azok a más nyelvekből kölcsönzött szavak, amelyek esetében nem észlelhető helyesírási, morfológiai és szemantikai változás, és az idegen eredet világosan és könnyen felismerhető. Onysko (2007: 14) értelmezésében ezek az úgynevezett közvetlenül kölcsönzött anglicizmusok, amelyek megtartották angol helyesírásukat és kiejtésüket, vagy kiejtésük némiképp módosult, alkalmazkodva a német nyelv hangrendszeréhez, mint például *Business, Computer, Designer Detail, Jeans, Manager, Meeting, Notebook, Shop, Team, T-Shirt, Talkshow, Ticket* stb.

A kölcsönszó hasonló az idegen szóhoz, mivel ezt is más nyelvből veszik át, de fonológiailag és/vagy morfológiailag és/vagy helyesírásiilag is asszimilálódik a fogadó nyelvbe, vagyis jelen esetben a németbe. A kölcsönszavak lehetnek tükörfordítások, részleges kölcsönszavak és jelentéskölcsönzések (Carstensen 1993: 56, Corr 2003: 28).

A tükörfordítás esetében a fogadó nyelvi megfelelő az átvevő nyelv szavának minden egyes részét szó szerint adja vissza, például *Mausklick* 'mouse click', *Familienplanung* 'family planning', *Luftsack* 'airbag', *Körpersprache* 'body language', *Seifenoper* 'soap opera', vagy *weiche Landung* 'soft landing'.

A részleges kölcsönszavak olyan részleges fordítások, ahol az átadó nyelvi, vagyis az angol kifejezés csak egy részének szó szerinti a fordítása, a másiknak a fordítása

szabadon történik, mint például *Wolkenkratzer* 'skyscraper' vagy *Urknall* 'big bang', *Musikkiste* 'juke-box' vagy *Luftkissenfahrzeug* 'hovercraft'.

A jelentéskölcsönzés olyan esetekre utal, amikor csak a jelentést, de nem a szóalakot veszi át a fogadó nyelv (Onysko 2007: 19). A klasszikus példa az angol *realize* szó jelentésátvitele, amelynek a német megfelelője a *realisieren*. Az angol nyelv hatására a *realisieren* új jelentést kapott: 'felfog, megért' a hagyományos 'megvalósít, teljesít' jelentés helyett. A jelentéskölcsönzés egy másik példája a *feuern*, amelynek az angol megfelelője 'fire', szintén új jelentést kapott, azaz 'kirüg állásából' a 'tűzet rak', illetve 'tüzel, lő' mellett.

A kölcsönzés egy további kategóriáját az úgynevezett álkölcsönyszavak képezik (Yang 1990: 12, Görlach 2002: 29–30, Onysko 2007: 53). Álkölcsönzések akkor történnek, amikor a fogadó nyelv az átadó nyelv egy vagy több lexémáját használja saját új szavának a létrehozására. A keletkező szó úgy néz ki, mintha az átadó nyelv szava lenne, de abban a jelentésben az átadó nyelvben nem fordul elő. Az álanglicizmusok 3 fajtáját különböztethetjük meg:

- a lexikai álanglicizmusok olyan összetett szavak, amelyek nem léteznek az angolban: *Dressman* 'male model', *Showmaster* 'show man', *Powergirl* 'energetic, powerful woman/girl', *Talk-Lady* 'female talk show host';
- a morfológiai álanglicizmusok olyan rövidítések, amelyek szintén nem léteznek az angolban: *Pulli* 'pullover' és *Profi* 'professional', *Happyend* 'happy ending', *Gin Tonic* 'gin and tonic';
- a szemantikai álanglicizmusok olyan anglicizmusok, amelyeknek a jelentése különbözik az angol szó jelentésétől: *Handy* 'mobile phone', *Beamer* 'projector'.

Az anglicizmusok fent említett típusain kívül Onysko (2007: 59) még hibrid anglicizmusokra is utal. Ezek olyan összetett szavak, amelyekben az angol kölcsönyszavak német elemekkel kapcsolódnak össze. Egyesek az angol modellt követik, mint például *einchecken* 'check in', *herumsurfen* 'to surf around', *einloggen* 'log in', *Heimcomputer* 'home computer', *Krisenmanagement* 'crisis management', *Joggingsanzug* 'jogging suit', *Outdoorbekleidung* 'outdoor clothes' és *Teamarbeit* 'team work'. Mások esetében viszont hiányzik egy hasonló angol összetett szó, például *Heimtrainer* 'exercise bicycle', *Gelegenheitsjob* 'occasional job', *Managerkrankheit* 'stress disease' és *Jeanshemd* 'denim shirt' stb.

Bizonyos hibrid összetételek esetében egy angol alapszó egy német szóhoz kapcsolódik, például *Flugticket*, *Wirtschaftsboss*, *Staatsbudget*, *Forschungsteam*, *Sammelncontainer*, *Riesensteak*, *Unternehmensimage*; más szóösszetételekben egy német eredetű alapszó kapcsolódik egy angol szóhoz, mint például *Leasingsfirma*, *Computerspiel*, *Apartmenthaus*, *Fitnessraum*, *Internetzugang*, *Recyclinganlage*, *Webseite* stb.

Mint a fenti példák mutatják, az esetek többségében két főnév kapcsolódik össze, de más összetételek is vannak. A *Billigangebot*, *Digitaluhr*, *Großprojekt*, *Schnelltest* példákban egy melléknév és főnév kapcsolódik össze, vagy az *auftanken*, *auschecken*, *einscannen* példákban egy igeikötő és egy ige.

Onysko (2007: 210) még olyan hibrid frazális összetételeket is említ, amelyek többsége műszaki szakkifejezésként fordul elő, és általában kötőjelesen íródik, mint például *Business-to-Business-Geschäft*, *Stop-and-go-Strategie*, *Trial-and-Error-Prinzip*, *Print-on-demand-Technik*.

Ezen kívül Zimmer (1997: 23) olyan hibrid anglicizmusokra is utal, amelyeket reklámszakemberek tudatosan, marketing célból, a figyelemfelkeltés eszközeként hoznak létre, és amelyek a szerző véleménye szerint használat után eldobandók, például *Open-air Gefühl*, *Mini-Abo Service*, *Antiklau-Code* vagy *Politthriller*.

Végezetül érdemes megjegyezni, hogy nem csak szavak, hanem szócsoportok vagy kifejezések fordítása is átkerül a németbe. Néhány ilyen angol-amerikai eredetű kifejezés a következő (Lehnert 1986: 139):

Wir sitzen alle im gleichen Boot (We are in the same boat)
grünes Licht geben (to give green light)
das Beste aus etwas machen (to make the best of something)
jemanden die Schau stehlen (to steal the show from someone)

Mint a fenti példák is mutatják, az angol szavak különböző szinten és mértékben asszimilálódnak a német nyelv rendszerébe. Azok az angol nyelvből kölcsönzött szavak, amelyek egyáltalán nem vagy csak részlegesen asszimilálódnak, olyan sajátosságokkal rendelkeznek, amelyek hiányoznak a németből. Ezek a sajátosságok, amelyek az anglicizmusokat megkülönböztetik a német szavaktól a helyesírás, a fonológia, a morfológia és a szemantika területein fordulnak elő.

4.1. Helyesírás

Mint Onysko (2007: 317) rámutat, az angolból kölcsönzött szavak ellenállnak a helyesírási integrálódásnak. Általában szólva az anglicizmusok vagy igazodnak a német helyesírási szabályokhoz és megtartják az eredeti angol betűzést, vagy a kettő keveréke érvényesül.

A helyesírási változás legszembeütőbb jele az, hogy minden angol eredetű főnév nagybetűvel íródik, amikor beépül a német nyelvbe (*der Laptop*, *das Meeting*, *der Star*, *das Team*, *die Party*).

Egy másik helyesírási változás az, hogy az angol *c* betű *k*-ra vagy *z*-re változik a németben. Néhány anglicizmus ingadozik: vagy az angol, vagy a német betűzést követi, például *Klub/Club*, *Kode/Code*, *Zigarette/Cigarette*, *Zertifikat/Certifikat*.

A zöngétlen post-alveoláris réshang, a [ʃ], ami írott formájában <sh> az angolban, <sch>-nak felel meg a németben, például *Schock*, de a legtöbb kölcsönzó megtartja az angol <sh>-t, például *Show*, *Shaker*, *Shorts*.

Az is gyakori helyesírási változás, hogy a mássalhangzó megduplázódik, amikor integrálódik a németbe. Ez különösen az igék esetében fordul elő, például *babysit* ~ *babysitten*, *job* ~ *jobben*, *stop* ~ *stoppen*, *shop* ~ *shoppen*.

Az angolból *y*-ra végződő szavak is kerültek be a német nyelvbe, például *Boy*, *Baby*, *City*, *Party*, *Rowdy*. A többes szám képzéséhez az angolban a szóvégi *y* *i*-re változik és *-es* végződést kap. A németben azonban a többes számban ezek a főnevek csak egy *-s*-t kapnak anélkül, hogy az *y* megváltozna, például *Partys*, *Babys*, *Citys*.

Végül, összetett szavak esetében sok anglicizmus vagy két különálló szóként fordul elő, például *After Shave*, *American Football*, vagy kötőjellel kapcsolódik össze a két szó, például *Free-Jazz*, *Micro-Processor*, *Mini-Floppy*, *Mini-Handmixer*, vagy az is előfordul, hogy a két szó egybeíródik, például *Ghostwriter*, *Hardtop*, *Longdrink* (Yang 1990: 88).

Érdekes módon a német reklámyelv az a speciális terület, ahol az angol helyesírás a leginkább érvényesül.

4.2. Fonológia

A fonológiát illetően azt mondhatjuk, hogy az integrálódás szintjét az angol és a német nyelv fonológiai rendszere hasonlóságának és különbségének foka határozza meg. Mivel az angol nyelv egyes hangjai nincsenek meg a németben, az anglicizmusok kiejtése csak részben egyezik meg az angol forrásnyelvi szó kiejtésével.

Az angol labioveláris siklóhangnak [w] nincs megfelelője a német nyelv hangrendszerében. Ahol a szót <w>-vel írják, mindig [v] hanggal ejtődik a szó (*Windsurfing, Weekend, Webcam, Workshop*). Hasonlóképpen hiányzik az angol dentális réshang [θ], mint például a *Thriller* szóban, amit [s]-sel helyettesítenek.

A német anyanyelvűek az angol [ɛɪ] és [əʊ] kettős magánhangzókat is helyettesítik [e:] -vel, illetve [ɔ:] -val, például *Trainer, Spray and Soul, Toast, Know-how*.

Egy másik hang, amely nem létezik a németben, a nyitott, középső nyelvállású, rövid magánhangzó [ʌ] (mint a *jungle* szóban), és ezt [ɑ] -val helyettesítik az olyan szavakban, mint *Brunch, Cupfinale* és *Cutter*.

4.3. Morfológia

Onysko (2007: 317) a német *Der Spiegel* magazint elemezve kimutatta, hogy az angolból átvett kölcsönszavak szófaját tekintve a főnevek a leggyakoribbak, 86,12%-kal, míg a melléknevek és az igék 5,64%, illetve 5,49%-ot tesznek ki.

Ami a főnévi anglicizmusoknak a németbe való integrálódását illeti, legszembetűnőbb sajátosságuk a grammatikai nem, a többes szám képzése és a birtokos eset végződése (Yang 1990: 152–158, Onysko 2007: 151–191).

A nyelvtani nem igen problematikus kategória, mivel a némettel ellentétben az angolban nem grammatikai kategória, hanem inkább lexikai. Ezért az anglicizmusokhoz a német nyelv három nyelvtani nemének egyikét kell hozzárendelni.

A kölcsönszavak természetes neme döntő szerepet játszik. A férfiakat, illetve nőket jelölő főnevek hímneműek, illetve nőneműek, például *der Cowboy, der Gentleman, die Queen, die Lady*.

A lexikai analógia szintén befolyásolja a nem hozzárendelését, azaz az anglicizmus közvetlenül a német fogalom nemét kapja meg, például a *der Computer* azért hímnemű, mert a német megfelelő *der Rechner* is az. Hasonló példák a következők: *der Airport* 'der Flughafen', *das Business* 'das Geschäft', *das Notebook* 'das Buch', *das Bike* 'das Fahrrad', *die Economy* 'die Wirtschaft', *die City* 'die Stadt', *die Story* 'die Geschichte'. Vannak azonban eltérések is ettől, például *das Team* 'die Mannschaft', *das Ticket* 'der Fahrschein' vagy *der Level* 'die Stufe, das Niveau'.

Néhány anglicizmus esetében rejtett szemantikai analógiának lehetünk tanúi, ez az összetett szavaknál fordul elő. A németben mindig az összetétel második tagja határozza meg a névelőt. De néha – mivel a szemantikai kapcsolatok nem mindig nyilvánvalóak – az összetétel teljesen meglepő nemet kaphat. Például *die Holding* (-company, -gesellschaft). Mivel a *gesellschaft* a *Holdingsgesellschaft*-ban nőnemű és a -gesellschaft szemantikailag kapcsolódik a -company-hoz, a *Holdingcompany* is nőnemű lesz.

Érdekes módon az ugyanazon jelentéscsoporthoz tartozó szavak ugyanolyan neműek, amit Yang (1990: 154) csoportanalógiának nevez. Például a *Blues, Boston, Breakdance, Foxtrott, Free Jazz, Jazz, New Wave, One-Step, Quickstep, Rock 'n' Roll* és *Swing* mind hímnemű, mivel a *Tanz* 'dance' is hímnemű.

A szótagok száma is hatással lehet a főnév nemére. Az egy szótagú kölcsönszavak a németben majdnem mindig hímneműek, ritkán lesznek nőneműek, illetve semleges neműek. Például *Beat, Boom, Boy, Chip, Clan, Clown, Club, Coat, Colt, Cup, Deal, Drink, Fan, Fight, Job, Shop, Start, Test, Trend* és még sok másik hímnemű. Kivételt képeznek például a következők: *Art, Band, Bar* és *Box*, amelyek mind nőneműek, és *Black, Byte, Match* és *Girl*, amelyek semlegesneműek (Yang 1990: 155).

Végül, az angol ige és viszonyszós szerkezetekből létrejött főnévi anglicizmusok vagy hímneműek, vagy semlegesneműek, például *der Countdown* és *das Check-in* (Yang 1990: 157).

A fentiek mellett Onysko (2007: 174) olyan anglicizmusokra is utal, amelyeknél a nevváltozat jelenségének lehetünk tanúi, például *der/das Cash, der/das Cyberspace, das/die E-Mail, der/das Event, der/das Single* és *der/das Speed*. Az eltérő nem a *der/die Single* és *der/das Speed* esetében a főnév homonima jellegéből adódik. A hímnemű *der Single* egyedülálló személyre utal és a hímnem azt a mintát követi, hogy egy általános személyt jelölő főnév a németben hímnemű. A *die Single* kislemezt jelent, amely a lexikai analógia következtében nőnemű (*die Schallplatte*). A többi példa, azaz *der/das Cash, der/das Cyberspace, der/das Event* és *das/die E-Mail* a nemvaráció igazi képviselői, mivel a különböző nem nem jelöl más lexikai jelentést.

A szabályos főnevek az angolban rendszerint *-s* vagy *-es* hozzáadásával képezik többes számukat. Az német anglicizmusok többsége is *-s*-sel képezi a többes számot. Ennek az lehet az oka, hogy az *-s* többes szám rag az angol szóval együtt vevődik át (*Jobs, Diskos, Colas, Teams, Shops, Homepages, E-Mails, Pubs, Fans*, stb.). Érdekes módon, mint már fent említettük, ha az anglicizmus *y*-ra végződik, csak egy *s*-t kap (*Babys, Partys, Handys, Hobbys, Citys*) anélkül, hogy az *y* az angolnak megfelelően *i*-re változna az *-es* előtt (*babies, parties*).

A többes szám másik domináns képzési módja az anglicizmusok esetében a zéró többes morfemizáció, például *Computer, Designer, Manager, Tester, Beamer, Dealer* és *User* stb., általában azon főnevek esetében, amelyek *-er*-re végződnek. Megint más anglicizmusok *-e* hozzáadásával képezik a többes számot, mint például *Bosse, Filme, Boykotte, Sketche*.

A németben a birtokos eset az egyetlen eset, amely a hímnemű és semleges nemű főnevek alakján jelölve van. Így várható, hogy a hímnemű és semleges nemű anglicizmusok is szabályszerűen ragozódnak a birtokos esetben (*des Laptops, des Crashes*).

Mivel a birtokos eset a németben a névelőn is grammatikailag jelölve van, a tőhöz kapcsolódó rag redundáns információt hordoz, és a hímnemű és semlegesnemű anglicizmusok sokszor rag nélkül, azaz zéró raggal állnak a birtokos esetben; illetve vagy hol grammatikailag jelölt testes morfémával, hol zéró morfémával, mint például *des Internet* vagy *des Internets* (Onysko 2007: 189).

Az igeik vagy *-en* végződést, mint például *jobben, joggen, checken, chatten, downloaden, surfen, testen, scannen, shoppen* és *starten* stb., vagy *-ieren* végződést kapnak, amely a neoklasszikus tövekből képez egészen sok igit, például *adaptieren* 'to

adapt', *definieren* 'to define', *konzentrieren* 'to concentrate', *koordinieren* 'to coordinate', *telefonieren* 'phone', *reservieren* 'to reserve', stb. Ez a képző egyéb igékben is előfordul, például *campieren* 'camp', *boycottieren* 'boycott' és *trainieren* 'train' stb.

Az igeidők képzésekor az anglicizmusok a német igeidők képzésének normális folyamatát követik. Például a befejezett melléknévi igenév a (ge-... -(e)t)-tel való mintát követi, például *gejobbt*, *gechattet*, *gejoggt*, *getestet*, azaz úgy ragozzuk őket, mint a szabályos igéket.

Az igei anglicizmusok különböző prefixumokat is kaphatnak. Mind elváló (*ausscheiden*, *einscannen*, *herumsurfen*), mind el nem váló igekötők (*erjobben*, *verfilmen*) is előfordulhatnak.

Az angolból kölcsönzött melléknevek bizonyos problémát mutatnak, mivel nem mindig kapják meg a német melléknevek szokásos végződéseit. A legtöbb melléknév, mint például *smart*, *clever*, *cool*, *fair* és *postmodern* jelzői funkcióban megkapja a megfelelő végződéseket, például *ein faires Angebot*. Ezzel ellentétben az olyan melléknevek, mint *sexy*, *busy*, *happy*, *tendy*, *groggy*, *ladylike* és *live* nem ragozódnak, mivel többnyire az állítmány részeként fordulnak elő. (*Er ist sehr sexy*. 'He is very sexy.'). Valójában a *sexy* nem kap végződéseket, még ha jelzői funkcióban is fordul elő, mint ezt az *ein sexy Kleid* 'a sexy dress' is mutatja. Jó pár gyakran használt állítmányi melléknévnek van a németben középfoka és felsőfoka is: *cooler*, *coolest*; *smarter*, *smartest* (Onysko 2007: 252).

4.4. Szemantika

Mint Corr (2003: 46–47) utal rá, az anglicizmusok vagy olyan szavak, amelyeknek az angolban egy jelentésük van, például (angol) *beefsteak* (német) *Beefsteak*, vagy olyanok, amelyek jelentése számszerűleg korlátozott az angol forrásszavakhoz képest. Például a *feeder* szónak az angolban a következő jelentései vannak 1. mellékfolyó, vízgyűjtő árok 2. szárnyvonal, bekötővonal (*repülő v. autóbusszjárat*) 3. előkészítő iskola, tanfolyam 4. etető (*állaté*) 5. vill. tápáramforrás. A németben a *Feeder* azonban csak az utóbbit jelenti, vagyis 'tápáramforrás'.

Ezenkívül egy szó jelentése néha leszűkül és sokkal specifikusabb, például a *Swimming-pool* szó. Míg az angolban a *swimming pool* 'bármilyen hely, amely olyan céllal épült, hogy az emberek úszhassanak benne' jelentésben fordul elő, a németben csak 'magánterületen, egy épületen belül vagy kívül található úszómedence' jelentésben használatos. Az angolban a *city* elsősorban 'nagyvárost' jelent, a *The City* kizárólag London belvárosára, azaz pénzügyi, üzleti negyedére utal. Ezzel szemben a németben a *die City* csupán 'belváros' jelentésben használatos.

Más esetekben az anglicizmusnak a németben más a konnotációja, mint az eredeti angol szóé, például a *clever* szónak a németben kissé pejoratív a jelentése, 'dörzsölt', mint azt az *eine clevere Geschäftsfrau* mutatja. Az angol *Airport* és német megfelelője, a *Flughafen* denotátuma azonos, de az előbbinek a konnotatív jegyei közé tartozik a 'nemzetközi', 'modern' megjelölés (Yang 1990: 56).

5. A németek viszonyulása az anglicizmusokhoz

Német nyelvterületen manapság egyre több vita folyik a médiában az anglicizmusok létjogosultságáról, és egyre több tanulmány is jelenik meg ezzel kapcsolatban.

A vélemények erősen megoszlanak. Néhány nyelvtudós annak az aggodalmának ad hangot, hogy az angol komolyan veszélyezteti a német nyelvet (Meyer 2004), míg mások nem ilyen pesszimisták: az anglicizmusok terjedését természetesnek és elkerülhetetlen jelenségnek tekintik, amely más nyelvek esetében is előfordul.

Még a német parlament elnöke, Wolfgang Thierse is felszólalt az anglicizmusok használatának jogi korlátozása ellen azon az alapon, hogy az anglicizmusok és amerikanizmusok kiegészítik a német nyelvet, bővítik az emberek gondolkodását, és egészében véve gazdagítják a kultúrájukat (Gardt és Hüppauf 2004: 189).

Johann Wolfgang Goethe, a XVIII. század kiemelkedő német költője és tudósa is azt a nézetet vallotta, hogy „egy nyelv ereje nem abban áll, hogy visszautasítja mindazt, ami idegen, hanem hogy elnyeli azt”. („Die Gewalt einer Sprache ist nicht, daß sie das Fremde abweist, sondern daß sie es verschlingt.”) (<http://www.wissen-im-netz.info/literatur/goethe/maximen/1-11.htm-24k->.)

Hohenhaus (2001) is megjegyzi, hogy az angol hatására történő változások nem olyan drasztikusak, mint ahogy ezt az anglicizmusok beáramlását bírálók állítják. A lexikai változások ellenére a német még mindig német, különösen a nyelvtani rendszere érintetlen és nincs fenyegetve.

Talán nem meglepő, hogy az angol nyelvész, David Crystal (2004: 30) az angol nyelv védelme mellett érvel, amikor azt mondja, hogy annak, hogy az angol világnyelvvé válik, csak egy oka van: az emberek hatalma, akik ezt beszélik. Ennek megfelelően az a felmérési adat, hogy manapság több mint 1.400 millió ember beszél az angolt (400 millió mint első nyelvet, 400 millió mint második nyelvet és 600 millió mint idegen nyelvet), ahhoz a történelmi fejlődéshez kötődik, amely Nagy-Britanniát és az Egyesült Államokat a világ politikai, műszaki és kulturális nagyhatalmaivá tette.

Mindezzel ellentétben mások attól tartanak, hogy az anglicizmusok beáramlásának következtében a németek elvesztik nemzeti integritásukat. A *Német Nyelv Egyesületének* (*Verein für die Deutsche Sprache*) megalakulása 1997-ben egybeesett az anglicizmusok nyelvtisztításra irányuló kiújult bírálatával. Az egyesület tagjai a következőket fogalmazták meg (<http://www.vds.ev.de>):

„Wir wollen der Anglizisierung der deutschen Sprache entgegenreten und die Menschen in Deutschland an den Wert und Schönheit ihrer Muttersprache erinnern.”

[„Szembe akarunk szállni a német nyelv anglicizálódásával és a német embereket az anyanyelvük értékére és szépségére akarjuk emlékeztetni.”]

Mint Gardt és Hüppauf (2004: 8) is hangsúlyozza, az angol fokozódó elterjedését gyakran azért ellenzik, mert amerikanizálódásnak, gyarmatosító törekvésnek fogják fel, amely az identitás elvesztéséhez, homogenizálódáshoz és többnyelvűséghez vezet egy globalizált világban.

Néhányan (Zimmer 1997) még azt a vészharangot is megkongatják, hogy a német olyan keveréknyelvvé válik, mint a Kína és a csendes-óceáni kikötők kereskedelmi életében használatos „tört” nyelv. Az anglicizmusokhoz kötődő paranoia jelenlegi hullámának másik járulékos tényezője az úgynevezett *DEnglisch* kifejezés megjelenése, amely a német és az angol nyelv keverékére utal.

Bár Carstensen (1984: 43) megjegyzi, hogy nincs még egy olyan másik nyelv, amely a történelem során nagyobb mértékben befolyásolta volna a németet, vagy

amelynek nagyobb hatása lenne a mai németre, mint az angolnak, a vélemények és hozzáállások továbbra is megoszlanak Németországban ezzel kapcsolatban. Az angol átfogó funkcionális szerepe azonban mégis azt sugallja, hogy a nemzetközi kommunikáció kedvelt eszköze ez a nyelv marad.

Úgy tűnik, Onysko (2007: 322) az, akinek sikerült megtalálnia az arany középutat ebben a sok vitát okozó kérdésben. Onysko azon az állásponton van, hogy a növekvő internacionalizálódás és mobilitás jelenlegi alakulása Európában és az Európai Unió további bővülése valószínűleg tovább erősíti az angol nemzetközi nyelvi pozícióját, valamint a német anyanyelvűek angol nyelvi kompetenciáját is fejleszteni fogja. Az angol nyelv használatát korlátozó bármely intézkedés potenciálisan arculütés lenne, mert egy intézményesített, statikus nyelv létrejöttét eredményezné. A német nyelv iránt érzett ésszerű büszkeséget a német nyelv nyitottságába és életképességébe vetett hit kell, hogy vezérelje, amely által a német nyelv könnyen képessé válik arra, hogy megbirkózzon más nyelvi kultúrák lexikai befolyásával, és mint ilyen, a német továbbra is virágzó nyelv marad.

5. Összefoglalás

Mint a fenti elemzés mutatja, az anglicizmusok egy új és rendkívül sokrétű jelenséget képviselnek a mai német nyelvben. A jelen tanulmány az angol eredetű szavak következő aspektusait vizsgálta: a kölcsönzés okait, kitérve a diakronikus fejlődésre, az anglicizmusok nyelvi funkcióit és használati területeit, osztályozhatóságukat és a mai német nyelv rendszerébe való integrálódásukat, külön hangsúlyt helyezve helyesírási, fonológiai, morfológiai és szemantikai sajátosságaikra, valamint azt, hogyan viszonyulnak a németek a lexikonnak ehhez az újszerű és fontos bővítési lehetőségéhez.

Az angol kölcsönyszavak megjelenésének a németben – csakúgy, mint más nyelvekben is – a nyelvi érintkezés a fő oka. Megjelenésük történeti fejlődését elemezve azt mondhatjuk, hogy kezdetben a vallás, a kereskedelem, a politika, később az új találmányok, a technika vívmányai, az amerikai kultúra és életmód terjedése a fő mozgatórugók. Manapság a globalizáció következtében az élet szinte minden területén fellelhetjük az anglicizmusokat a műszaki, tudományos szaknyelvtől az üzleti életen át a szórakozásig, sportig.

Az esetek többségében az új szavak megjelenését a pusztán szükségyszerűség motíválja, hiszen egy nyelvnek az új dolgok megnevezéséhez új szavakra van szüksége. Azt is fontos azonban megemlíteni, hogy az anglicizmusok használata bizonyos esetekben a jelölés szükségletén túl divat is, tehát a kölcsönzésnek nem csupán nyelvi motivációi vannak.

A funkcióik közül kétségtelenül rövidegük, specifikusságuk, játékosságuk, szemléletességük és variálhatóságuk teszik őket a kommunikáció közkedvelt eszközévé nemcsak a németben, hanem más nyelvekben is.

Az anglicizmusok szófaját tekintve, amint ezt a fentiek is alátámasztják, a főnevek teszik ki a kölcsönyszavak legnagyobb hányadát. Ez talán nem meglepő, mert az átvett szavak többsége új találmányokra és fogalmakra utal, amelyek először angol nyelvtérületen, főleg az Egyesült Államokban jelentek meg. A németben akkor nem volt ezekre megfelelő kifejezés.

Az anglicizmusok típusai, azaz a közvetlen átvételek, a kölcsönyszavak különböző fajtái, az ánglicizmusok (*Handy, Beamer*) és a hibridösszetételek (*Business-Sprach-*

kurs, Teamarbeit) közül különösen az utóbbi kettő nagyon érdekes, a német nyelv kreativitását tükrözik.

Az anglicizmusok különböző szinten és különböző fokon integrálódnak a német nyelv rendszerébe. A helyesírásuk, hangtani, alaktani és jelentéstani változásaik teljes vagy részleges asszimilálódásról árulkodnak. Az asszimilálódás talán a legszembeütőbb a főnevek morfológiáját illetően, különösen a grammatikai nem, a többes szám és a birtokos eset képzése terén.

A fenti elemzés eredményeképpen azt mondhatjuk, hogy míg az anglicizmusok némiképp hatással vannak a német nyelv morfológiájára, többé-kevésbé érintetlenül hagyják a mondatát. Kétségtelen, hogy integrálódásuk a lexika területén a legdominánsabb, gyakran lexikai űrt töltenek be. Hatásuk tehát ezen a területen érzékelhető leginkább, és azt mondhatjuk, hogy hézagpótló funkciójuk révén legjelentősebben a német nyelv szókincsének gazdagításához járulnak hozzá.

Az anglicizmusok terjedése a német nyelvben igen heves vitákat vált ki manapság a német nyelvterületeken. Egyesek az angol-amerikai világ kölcsönszavainak beáramlását komoly veszélynek tartják a német nyelv jövőjére nézve, mások természetes jelenségnek tekintik őket, amely más nyelvekben is előfordul, és úgy vélik, az anglicizmusok mindenképp gazdagítják a német nyelvet, elsősorban a szókincset.

IRODALOM

- Carstensen, B. (1984): Wieder: Die Engländererei in der deutschen Sprache. In: *Die deutsche Sprache der Gegenwart: Vorträge gehalten auf der Tagung der Joachim Jungius-Gesellschaft der Wissenschaften Hamburg am 4. und 5. November 1983*. Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht.
- Carstensen, B. – U. Busse – R. Schmude (1993, 1994, 1996): *Anglizismen Wörterbuch: Der Einfluß des Englischen auf den deutschen Wortschatz nach 1945* (3 volumes). Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Corr, R. (2003): *Anglicisms in German Computing Terminology*. Available online at <http://www.cs.tcd.ie/courses/csll/corrr0203.pdf>.
- Crystal, D. (2004): The Past, Present and Future of World English. In: Gardt, A. – B. Hüppauf (szerk.): *Globalization and the Future of German*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Erkenbrecher, Ch. (2006): *Anglicisms in German. How many prominent Anglicisms are actually Pseudo-Anglicisms?* Hauptseminar Intracultural and Intercultural Pragmatics: Language Variation According to Communicative Situation. www.ku-eichstaett.de/SLF/EnglVglSW/schule32.pdf
- Gardt, A. – B. Hüppauf (2004): *Globalization and the Future of German*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Galinsky, H. (1967): Stylistic Aspects of Linguistic Borrowings. A Stylistic View of American Elements in Modern German. In: Carstensen, B. – H. Galinsky (szerk.): *Amerikanismen der Deutschen Gegenwartssprache*. 2nd edition. Heidelberg: Winter.
- [Goethe] <http://www.wissen-im-netz.info/literatur/goethe/maximen/1-11.htm>
- Görlach, M. (2002): *English in Europe*. Oxford – New York: Oxford University Press.
- Hilgendorf, S. K. (1996): The impact of English in Germany. *English Today* 47. 12/3. pp. 3–14.
- (2007): English in Germany: contact, spread and attitudes. *World Englishes* 26/2. pp. 131–48.
- Hohenhaus, P. (2001): Neuanglodeutsch. Zur Vermeintlichen Bedrohung des Deutschen durch das Englische. *German as a foreign language* 1. pp. 57–87. <http://www.gfl-journal.de /1-2001/hohenhaus.pdf>

- Kunkel-Razum, K. – W. Scholze-Stubenrecht – M. Wernke (2007): *Duden Deutsches Universalwörterbuch*. 6. Auflage, Mannheim: Bibliographisches Institut – F. A. Brockhaus.
- Lehnert, M. (1986): The Anglo-American Influence on the Language of the German Democratic Republic. In: Viereck, W. – W. D. Bald (szerk.): *English in contact with other languages: Studies in honour of Broder Carstensen on the occasion of his 60th birthday*. Budapest: Akadémiai Kiadó, pp. 129–57.
- Meyer, H. J. (2004): Global English – A New Lingua Franca or a New Imperial Culture. In: Gardt, A. – B. Hüppauf (szerk.): *Globalization and the Future of German*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Niebisch, D. – S. Penning-Hiemstra – F. Specht – M. Bovermann – M. Reimann (2006): *Schritte 1 international*. Ismaning: Max Hueber Verlag.
- Onysko, A. (2007): *Anglicisms in German. Borrowing, Lexical Productivity, and Written Codeswitching*. Berlin – New York: Walter de Gruyter.
- Summers, D. (2001): *Longman Dictionary of Contemporary English*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Viereck, W. (1986): The influence of English on German in the Past and in the Federal Republic of Germany. In: Viereck, W. – W. D. Bald (szerk.): *English in contact with other languages: Studies in honour of Broder Carstensen on the occasion of his 60th birthday*. Budapest: Akadémiai Kiadó, pp. 107–28.
- Yang, W. (1990): *Anglicizmen im Deutschen: am Beispiel des Nachrichtenmagazins Der Spiegel*. Tübingen: Niemeyer.
- Zimmer, D. E. (1997): Neuanglodeutsch – über die Pidginisierung der Sprache. In: *Deutsch und anders. Die Sprache im Modernisierungsfieber*. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt, pp. 7–104.